

Олександр Снідевич

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри нотаріального, виконавчого процесу
та адвокатури, прокуратури, судоустрою
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
snidevych-o-s@ukr.net

УДК 347.961.4

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ СИЛИ НОТАРІАЛЬНОГО АКТА У ДОКТРИНІ НОТАРІАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. Незважаючи на те що понятійний апарат науки нотаріального процесу вже переважно сформований, окремі наукові положення залишаються за межами належної уваги науковців. Такими можуть вважатися теоретичні положення про нотаріальний акт і його юридичну силу. Вітчизняна наука сьогодні не те, що не працювала єдиних підходів до розуміння окремих положень юридичної сили нотаріальних актів, а й не запропонувала належних визначень цих понять, які були б предметом подальших наукових дискусій.

Метою статті є узагальнення тих правових проблем, які існують у правовій доктрині нотаріального процесу України стосовно юридичної сили нотаріального акта, вироблення цілісного уявлення про юридичну силу нотаріального акта як категорію нотаріального процесу, формування визначення окремих правових понять, пов'язаних із її проявами, а також викладення власного бачення на подальше вирішення існуючих у науці проблем.

Встановлено, що вітчизняна доктрина нотаріального процесу не надає визначення понять “юридична сила”, “доказова сила” та “виконавча сила” нотаріального акта. Юридична сила нотаріального акта у науці розглядається через її прояви – доказову та виконавчу силу. Таке розуміння юридичної сили виглядає обмеженим. Юридична сила нотаріального акта як різновиду правового акта також характеризується своїми межами та не є сталою. Перспективними виглядають дослідження обсягів юридичної сили нотаріальних актів залежно від динаміки розвитку правовідношення.

Автор доходить висновку, що під юридичною силою нотаріального акта слід розуміти властивість нотаріального акта діяти, його юридичне значення у правовідносинах, здатність породжувати правові наслідки у вигляді виникнення, зміни та припинення правовідносин, а також місце нотаріального акта в системі інших правових актів. Пропозиція щодо законодавчого закріплення положення про неможливість оспорування нотаріально посвідчених правочинів або документів показаннями свідків повинна втілюватися у законодавство разом з удосконаленням процедури фіксації вчинення нотаріальних дій. У зв'язку з самостійним окресленням процедур реєстрації прав та фактів у спеціально створених для цього реєстрах

доцільним є виокремлення самостійного прояву юридичної сили нотаріального акта – його реєстраційної сили.

Ключові слова: нотаріальний акт; юридична сила нотаріального акта; доказова сила нотаріального акта; виконавча сила нотаріального акта; реєстраційна сила нотаріального акта; межі юридичної сили нотаріального акта.

Наукова доктрина нотаріального процесу України є відносно молодю, оскільки фактично почала формуватися лише на початку ХХІ ст. Незважаючи на те що сьогодні понятійний апарат науки нотаріального процесу вже переважно сформований, окремі наукові положення залишаються за межами належної уваги науковців. Такими насамперед можуть вважатися теоретичні положення про нотаріальний акт і його юридичну силу. Тим часом питання про їхню сутність є надзвичайно актуальними, оскільки саме через нотаріальний акт і його юридичну силу нотаріат реалізує в об'єктивній дійсності покладені на нього функції. З огляду на це актуальність статті та перспективи подальшого дослідження теми вбачаються передусім в окресленні узагальненої проблематики юридичної сили нотаріального акта, підходів до проявів цієї юридичної сили та спроб сформувані окремі наукові визначення відповідного понятійного апарату. Що стосується ступеня наукової розробленості проблем юридичної сили нотаріального акта та окремих її проявів, то це питання лише частково досліджується у працях, що стосуються або ж загальної проблематики нотаріального акта, або ж особливостей вчинення окремих нотаріальних проваджень (В. Баранкова, Н. Васирина, О. Дергільова, М. Дякович, В. Комаров, Л. Лисенко, О. Нелін, А. Серветник, О. Снідевич, І. Строкач, С. Фурса, Є. Фурса, І. Череватенко, К. Чижмарь). Відтак вітчизняна наука нині не лише не напрацювала єдиних підходів до розуміння окремих положень юридичної сили нотаріальних актів, а й не запропонувала належних визначень цих понять, які були б предметом подальших наукових дискусій.

Метою дослідження є узагальнення тих правових проблем, які існують у правовій доктрині нотаріального процесу України стосовно юридичної сили нотаріального акта, вироблення цілісного уявлення про юридичну силу нотаріального акта як категорію нотаріального процесу, формування визначення окремих правових понять, пов'язаних із її проявами, а також викладення власного бачення на подальше вирішення існуючих у науці проблем.

Поняття юридичної сили нотаріального акта

Вітчизняна доктрина нотаріального процесу не надає визначення поняття юридичної сили нотаріального акта. На нашу думку, це обумовлюється як відносною молодістю самої сфери нотаріату як напряму наукових досліджень, так і специфікою наукової дискусії щодо нотаріаль-

ного акта. Порівняльний аналіз відповідної тематики у суміжних сферах наукових досліджень свідчить про те, що ця тема характеризується надзвичайною дискусійністю і невирішеністю її основної проблематики. Навіть у науці адміністративного права, однією з основних категорій якої є поняття адміністративного акта, поняття юридичної сили акта є однією з найбільш дискусійних проблем юридичної науки¹.

Загалом у науці юридична сила визначається як ‘основна властивість правових актів діяти та породжувати правові наслідки: виникнення, зміни та припинення правовідносин. Має два аспекти: співвідношення правових актів між собою та обов’язковість до виконання’². Набуття актом юридичної сили означає ‘набуття ним властивості діяти, спричиняти виникнення, зміну або припинення прав та обов’язків’³. З огляду на те що нотаріальний акт є одним із проявів індивідуальних правових актів, на наше переконання, немає істотних перешкод для використання поняття юридичної сили правового акта для визначення поняття юридичної сили нотаріального акта, безумовно, з відображенням у ньому його особливостей.

У зв’язку з наведеним під юридичною силою нотаріального акта слід розуміти властивість нотаріального акта діяти, його юридичне значення у правовідносинах, здатність породжувати правові наслідки у вигляді виникнення, зміни та припинення правовідносин, а також місце нотаріального акта в системі інших правових актів. У вітчизняній правовій науці джерело юридичної сили нотаріального акта справедливо лежить у площині його аутентичності, характерної актам нотаріуса системи латинського нотаріату.

Аутентичність як ознака нотаріального акта означає презумпцію достовірності його походження, яка відноситься до його доказової сили і є однією із властивостей нотаріального акта. Нотаріальні акти як акти аутентичні лежать в основі цивільно-правової концепції превентивного правосуддя⁴.

Як і іноземні правові доктрини, наука України про нотаріат юридичну силу нотаріального акта розглядає у двох проявах – через його доказову та виконавчу сили.

Доказова сила нотаріального акта

Незважаючи на те що поняття “доказова сила нотаріального акта” досить широко використовується у вітчизняній науці про нотаріат, визна-

¹ Мандюк О, ‘Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування’ (дис канд юрид наук, 2017) 103–4.

² *Юридична енциклопедія, т 6* (Юридична енциклопедія 2004) 476.

³ Мандюк (н 1) 105.

⁴ Дякович М, ‘Нотаріальний акт як інструмент охорони (захисту) прав та законних інтересів учасників цивільних правовідносин’ (2013) 9 Бюлетень Міністерства юстиції України 24.

чення цього поняття у ній фактично не знаходимо, як і не знаходимо визначення поняття доказової сили загалом. В іноземних правових доктринах під доказовою силою зазвичай розуміється цінність засобу доказування як елемента переконання, довіра, яку необхідно йому надавати⁵ або ж

<...> міра достовірності та повноти допустимого засобу доказування, що визначається законом, судом, іншими органами та учасниками матеріально-правових відносин, переваги цього засобу доказування над іншими засобами при наявності суперечностей між ними, та будь-які інші переваги, які стосуються форми певного засобу доказування, незалежно від його змісту⁶.

У правовій науці України доказова сила нотаріального акта пов'язується із реалізацією нотаріатом однієї зі своїх основних функцій – функції забезпечення безспірності та доказової сили документів. Як зазначають при аналізі цієї функції В. Комаров і В. Баранкова:

Нотаріально засвідчений договір у випадку спору, що впливає з договору, у суді полегшує стороні можливість довести свої права, тому що зміст прав і обов'язків сторін договору, дійсність їх підписів, час здійснення договору офіційно підтверджені нотаріальним органом і тому є достовірними, безспірними⁷.

На нашу думку, існування зазначеної функції у нотаріаті України впливає з легального визначення поняття нотаріату, наданого у ст. 1 Закону України “Про нотаріат”:

Нотаріат є системою органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності⁸.

Нотаріальний акт, безумовно, має доказову силу, оскільки здатний підтверджувати у правовідносинах ті чи інші юридичні факти та права. Невирішеними у законодавстві та науці залишаються питання про ступінь цієї доказової сили, питання про те, чи має нотаріальний акт (порівняно з іншими доказами) більшу доказову силу та чи повинен загалом він цю більшу доказову силу мати.

⁵ Cornu G (réd), *Vocabulaire juridique* (Quadrige 2007) 247.

⁶ Грядов А, *Доказательственная сила нотариального акта в праве России и Франции (сравнительно-правовое исследование)* (Инфотропик Медиа 2012) 96.

⁷ Комаров В та Баранкова В, *Нотаріат в Україні* (Право 2011) 41–2.

⁸ Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>> (дата звернення: 27.08.2020).

Обумовимо, що зазвичай у правовій науці України при дослідженні питання про доказову силу нотаріального акта аналізуються особливості нотаріального акта як доказу у судочинстві. На наше переконання, це не зовсім правильно. Серед усіх нотаріальних проваджень досить малою є їх кількість, прямо спрямована на створення судового доказу. Сьогодні сфера використання нотаріального акта є значно ширшою, і нотаріальний акт досить часто створюється не для його використання у суді, а для використання в інших правовідносинах. При цьому у багатьох правовідносинах нотаріальний акт є необхідним і достатнім доказом існування певного права чи факту, а його доказова сила – беззаперечною та неспростовною. Зазначене легко спостерігати на використанні нотаріального акта у реєстраційних правовідносинах. Так, відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону України “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень”:

1. Державна реєстрація права власності та інших речових прав <...> проводиться на підставі: <...> 2) свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя, виданого нотаріусом <...>; 3) свідоцтва про право на спадщину, виданого нотаріусом <...>; 4) виданого нотаріусом свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів)⁹.

Відтак у реєстраційній процедурі відповідні нотаріальні акти розглядаються достатніми та належними доказами відповідних фактів, з якими пов’язується виникнення речових прав на нерухоме майно; потреби в поданні будь-яких інших доказів для встановлення цих фактів, як правило, немає.

Дещо іншою є ситуація з доказовою силою нотаріального акта у судочинстві. У суді нотаріальний акт досить часто перетворюється на об’єкт спростування з боку заінтересованих осіб. Через це виникають цілком об’єктивні колізії у доказах, а правила їх вирішення не надають жодних переваг нотаріальному акту. Відповідно до положень процесуального законодавства:

1. Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об’єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. 2. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили¹⁰.

⁹ Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>> (дата звернення: 27.08.2020).

¹⁰ Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>> (дата звернення: 27.08.2020).

Така роль нотаріального акта у процесі доказування викликає заперечення з боку окремих науковців. Як зазначає, наприклад, І. Череватенко:

<...> цивільне процесуальне законодавство України не наділяє нотаріальний акт – документ особливою (більш значущою) доказовою силою, ігноруючи складну процедуру його формування й особливий характер нотаріальної діяльності¹¹.

На нашу думку, таке становище доказової сили нотаріального акта викликане не тими чи іншими його особливостями чи правовою природою, а обумовлюється самою специфікою правосуддя як діяльності, спрямованої на вирішення спорів. Безумовно, процедура вирішення цих спорів априорі передбачає дослідження і суперечливих доказів, а отже, і встановлення законодавчо визначених правил оцінки, зокрема: можливості встановлення переваг одних доказів над іншими, правил відхилення тих чи інших доказів судом тощо. При цьому зауважимо, що процесуальне законодавство України чітко втілює у судочинстві теорію вільної оцінки доказів судом, а не слідує положенням теорії формальних доказів із її наперед встановленою та формально визначеною законом доказовою силою окремих доказів.

У вітчизняній науці висловлено різні пропозиції, спрямовані на надання нотаріальному акту більшої (порівняно з іншими доказами) доказової сили. Такі пропозиції, зокрема, полягають у тому, що: 1) у сучасному законодавстві доказова сила нотаріального акта – документа має означати, що надання його до суду як доказу є достатнім для підтвердження зазначених у ньому фактів та обставин¹²; 2) нотаріальний акт – документ має розглядатись як письмовий доказ, наявність якого унеможливує необхідність дослідження інших засобів доказування¹³; 3) слід законодавчо закріпити положення про те, що нотаріально посвідчені правочини або документи не можуть бути оспорені показаннями свідків¹⁴.

На нашу думку, висловлені пропозиції є не завжди обґрунтованими або ж є такими, що потребують ґрунтовного попереднього осмислення. Якщо аналізувати пропозицію щодо достатності нотаріального акта для підтвердження зазначених у ньому фактів та обставин, то це положення фактично вже давно є реалізованим у законодавстві. Зазначене впливає зі ст. 1 Закону України “Про нотаріат”. Щодо того, що нотаріальний акт – документ має розглядатись як письмовий доказ, наявність якого унеможливує необхідність дослідження інших засобів доказування, то

¹¹ Череватенко І, ‘Нотаріальний акт-документ в нотаріальному процесі’ (2009) 12 Підприємництво, господарство і право 102.

¹² Там само.

¹³ Там само.

¹⁴ Комаров В та Баранкова В, ‘Проблеми латинського нотаріату: український досвід нормоутворення’ (2007) 1 Вісник Академії правових наук України 137.

воно є очевидно недоцільним і нелогічним. Будь-яких потреб обмежувати можливість учасника процесу додатково доказувати істинність фактів чи прав, посвідчених нотаріусом, іншими доказами немає.

Більш ґрунтовно виглядає остання пропозиція. Пропозиція щодо законодавчого закріплення положення про неможливість оспорювання нотаріально посвідчених правочинів або документів показаннями свідків загалом є слушною. Однак, якщо аналізувати відповідні правовідносини комплексно, то, на наше переконання, запобігти необґрунтованому скасуванню нотаріальних актів через показання свідків можна й іншими способами, наприклад, посиливши фіксування різними доказами самої нотаріальної процедури, зокрема й через запровадження фіксації вчинення нотаріальних дій за допомогою технічних засобів. Такі комплексні зміни до законодавства надали б нотаріальному акту тієї доказової сили, на яку він заслуговує.

Виконавча сила нотаріального акта

Як і з поняттям доказової сили нотаріального акта спеціальних наукових визначень цього поняття у вітчизняній науці не знаходимо. На думку М. Дякович, «виконуваність акта без необхідності винесення судового рішення є виконавчою силою нотаріального акта»¹⁵. Однак така думка, на наше переконання, не зовсім точно відображає поняття виконавчої сили нотаріального акта.

По-перше, юридична сила нотаріального акта є властивістю будь-якого нотаріального акта, через що будь-який нотаріальний акт має власну юридичну силу. Задля того щоб юридичний акт мав юридичну силу непотрібно погоджень будь-яких органів, зокрема й судів; ця юридична сила обумовлюється місцем органів нотаріату в системі державних органів та публічних осіб. У зв'язку з цим будь-якої спеціальної вказівки про обумовленість виконавчої сили нотаріального акта його самостійністю, відсутністю актів інших державних органів не вимагається. По-друге, виконавча сила нотаріального акта повинна пов'язуватися та пов'язується у законодавстві не просто з *виконанням*, як про те зазначає М. Дякович¹⁶, а саме з *примусовим виконанням*. Виконання нотаріального акта зазвичай здійснюється самими особами, за заявою яких його винесено, та не забезпечується жодним державним примусом. Натомість є нотаріальні акти, виконання яких здійснюється примусово органами примусового виконання рішень, і саме з такими актами, як вбачається, і пов'язується виконавча сила нотаріального акта загалом. Виглядає обґрунтованим підхід С. Фурси, яка при визначенні поняття «надання документам виконавчої сили» акцентує увагу саме на санкціонуванні нотаріусом примусового

¹⁵ Дякович (н 4) 24.

¹⁶ Там само 24.

виконання¹⁷. У зв'язку з наведеним, на наше переконання, більш правильним є підхід щодо розуміння виконавчої сили нотаріального акта як здатності 'викликати його *примусове* (курсив наш. – О. С.) виконання у разі відсутності добровільного виконання з боку зобов'язаної особи'¹⁸.

У науці при класифікації нотаріальних проваджень виокремлюється спеціальна група проваджень, спрямованих на надання документам виконавчої сили (вчинення виконавчого напису, вчинення протестів векселів і пред'явлення чеків до платежу та посвідчення несплати чеків)¹⁹. Очевидно саме під впливом таких думок законодавець передбачив у ст. 8 Закону України "Про обіг векселів в Україні"²⁰ положення про те, що вексель, опротестований нотаріусом у встановленому законом порядку, є виконавчим документом (окрім векселя, опротестованого у недатованні акцепту). Однак такий підхід зазнає справедливої критики у науці²¹. Як слушно зазначає, наприклад, І. Мельник:

Із трьох нотаріальних проваджень, які входять до цієї групи, тільки вчинення виконавчого напису спрямовано на надання документам виконавчої сили. Протест векселя і посвідчувальний напис про неоплату чеку слід зараховувати до групи нотаріальних проваджень, спрямованих на посвідчення безспірного факту²².

Погоджуючись із І. Мельник, доповнимо, що нотаріальний акт у зазначених випадках має декларативний характер, а виникнення процедур примусового виконання можливе лише за умови вчинення за їх наслідками ще й виконавчого напису. Сьогодні нотаріальна процедура вчинення виконавчого напису не є досконалою, про що досить часто зазначається у юридичній науці. Про деякі з цих проблем, зокрема ті, що стосуються теоретичних проблем його виконавчої сили, йтиметься далі.

Щодо розширення проявів юридичної сили нотаріального акта

Юридична сила нотаріального акта у науці фактично обмежується вказівкою на його доказову та виконавчу силу. Однак, на нашу думку, юридична сила сучасного нотаріального акта не обмежується зазначеними проявами. У зв'язку з розвитком реєстраційного законодавства самостійним окресленням процедур щодо реєстрації прав і фактів у спеціально створених для цього реєстрах, які досить часто здійснюють-

¹⁷ Фурса С (ред), *Теорія нотаріального процесу* (Алерта, Центр учбової літератури 2012) 335.

¹⁸ Снідевич О, 'Виконавча сила нотаріального акта' в Фурса С (ред), *Теорія нотаріального процесу* (Алерта, Центр учбової літератури 2012) 590.

¹⁹ Комаров та Баранкова (н 14) 94–5.

²⁰ Про обіг векселів: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2374-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>> (дата звернення: 27.08.2020).

²¹ І Мельник, 'Правове регулювання нотаріального провадження щодо опротестування векселя' (дис канд юрид наук, 2008) 21; Снідевич (н 18) 591.

²² Мельник (н 21) 21.

ся й органами нотаріату, а правовою передумовою здійснення яких переважно і є нотаріальний акт, нині доцільним є виокремлення самостійного прояву юридичної сили нотаріального акта – його *реєстраційної сили*. Виокремлення у межах теорії нотаріального процесу реєстраційної сили нотаріального акта дасть змогу ґрунтовніше дослідити співвідношення нотаріальної та реєстраційної процедур, випадки обов'язкової реалізації реєстраційної процедури за наслідками вчинення нотаріального акта тощо. Вважаємо, що під реєстраційною силою нотаріального акта можна було б розуміти здатність нотаріального акта породжувати визначені законодавством процедури державної реєстрації посвідчених нотаріусом фактів або прав спеціально визначеними законодавством органами та посадовими особами у сфері державної реєстрації.

Цілком допускаємо твердження опонентів, що реєстраційна сила нотаріального акта є нічим іншим, як проявом доказової сили акта, оскільки у процедурах реєстрації прав чи фактів нотаріальний акт є доказом існування цих прав (фактів). Однак, як і з самостійним виокремленням виконавчої сили, вважаємо можливим виокремлювати і реєстраційну силу нотаріального акта, акцент у розумінні сутності якої полягатиме не в доказовій силі нотаріального акта, а саме в його здатності породжувати самостійний юридичний процес – процес державної реєстрації посвідчених нотаріусом прав (фактів).

Межі юридичної сили нотаріального акта

Юридична сила нотаріального акта як різновиду правового акта має свої межі. У науці нотаріального процесу питання меж дії нотаріального акта досліджується, зокрема, Є. Фурсою через особливості їхньої дії в часі, просторі та щодо кола осіб²³. Такий підхід виглядає правильним і ґрунтується на загальнотеоретичних особливостях меж дії правових актів.

Загальновідомо, що юридична сила правового акта не є сталою. Вона залежить від багатьох обставин, які трапляються у житті, та внаслідок свого юридичного значення впливають на межі його юридичної сили. Очевидно, що не характеризується стабільністю і юридична сила нотаріального акта. Частково на це вказав Є. Фурса при дослідженні особливостей дії нотаріально-посвідчених актів у часі. Так, на його думку:

Дія нотаріально-посвідчених актів в часі характеризується тим, що нотаріально посвідчений договір може бути змінений або розірваний як самими особами, які його уклали, так і за рішенням суду. В першому випадку зміна правовідносин, що базується на нотаріально посвідченому договорі, не має обмежень в часі <...> Щодо можливості внесення зміни або розірвання договору, то нотаріальна форма набуває повної юри-

²³ Фурса (н 18) 588–90.

дичної сили, тобто момент, з якого в судовому порядку вона не може бути скасована, з часу закінчення строку позовної давності²⁴.

Загалом погоджуючись із Є. Фурсою у тому, що обсяг юридичної сили нотаріального акта перебуває у зв'язку з часовими межами його дії, висловимо сумнів щодо того, що у зазначеному ним випадку така юридична сила буде повною. Законодавство про нотаріат фактично не визначає жодних часових обмежень у можливості скасування нотаріального акта судом. Якщо брати до уваги те, що момент закінчення позовної давності впливає на властивості юридичної сили нотаріального акта, то і в цьому випадку нотаріальний акт не набуває повної юридичної сили, оскільки може бути скасований і в разі пропуску позовної давності, яка може бути поновлена судом.

Водночас вважаємо, що сьогодні перспективними виглядають дослідження обсягів юридичної сили нотаріальних актів залежно від динаміки розвитку правовідношення. У цьому питанні як законодавство, так і практика виглядають недосконалими.

Так, неприйнятним є те, що при вчиненні виконавчого напису боржник не лише не бере участі у цьому нотаріальному провадженні, а й не повідомляється про його вчинення ані стягувачем, ані нотаріусом. Фактично про вчинений виконавчий напис боржник, який зобов'язується за цим написом сплатити стягувачеві певну суму коштів чи повернути майно, юридично може дізнатися вже після відкриття виконавчого провадження. При цьому вже сам факт відкриття виконавчого провадження покладає на боржника додаткові процесуальні обов'язки та санкції (наприклад, щодо сплати виконавчого збору чи основної винагороди приватному нотаріусу у розмірі 10 % від суми стягнення), запобігти яким він міг би через добровільне виконання виконавчого напису, якби знав про його винесення. На нашу думку, такий стан правовідносин є неприйнятним.

У науці адміністративного права висловлена цілком обґрунтована думка про те, що не може бути одна і та ж юридична сила в акта в момент його прийняття, коли адресати акта ще не інформовані про його зміст, і в момент, коли він доведений до відома адресатів²⁵. Задля цього окремі національні правові системи навіть розрізняють юридичну силу акта в момент його прийняття та в той момент, коли він доводиться до відома зобов'язаної особи. Вважається, що в першому випадку відбувається набрання актом виконавчої сили, а в другому – обов'язкової сили²⁶.

²⁴ Фурса (н 18) 589.

²⁵ Яхин Ф, 'Действие административно – правовых актов' (дисс канд юрид наук, 2004) 77.

²⁶ Мандюк (н 1) 106–9.

Вважаємо, що з огляду на окреслені особливості виконавчого провадження, положення про юридичну силу виконавчого напису повинні бути удосконалені. Законодавство повинне або ж передбачати обов'язок нотаріуса повідомляти боржника про вчинений виконавчий напис, або ж передбачати набуття виконавчим написом виконавчої сили з моменту повідомлення боржника про його вчинення, або ж передбачати самостійне положення про обов'язковість виконавчого напису як прояву його юридичної сили, яка також виникатиме в момент повідомлення боржника про вчинений виконавчий напис.

Висновки. Аналіз існуючих у доктрині нотаріального процесу України теоретичних проблем юридичної сили нотаріального акта дає змогу зробити такі висновки.

Під юридичною силою нотаріального акта слід розуміти властивість нотаріального акта діяти, його юридичне значення у правовідносинах, здатність породжувати правові наслідки у вигляді виникнення, зміни та припинення правовідносин, а також місце нотаріального акта в системі інших правових актів.

Невирішеними у законодавстві та науці залишаються питання про ступінь доказової сили нотаріального акта. Пропозиція щодо законодавчого закріплення положення про неможливість оспорювання нотаріально посвідчених правочинів або документів показаннями свідків загалом є слушною, однак повинна втілюватися у законодавство комплексно – разом з удосконаленням процедури фіксації вчинення нотаріальних дій.

Виконавча сила нотаріального акта повинна пов'язуватися та пов'язується у законодавстві з його примусовим виконанням органами примусового виконання рішень.

У зв'язку з розвитком реєстраційного законодавства, самостійним окресленням процедур реєстрації прав та фактів у спеціально створених для цього реєстрах доцільним виглядає виокремлення самостійного прояву юридичної сили нотаріального акта – його реєстраційної сили.

Законодавство повинне передбачати обов'язок нотаріуса повідомляти боржника про вчинений виконавчий напис. Обов'язковість виконавчого напису як прояву його юридичної сили повинна виникати з моменту повідомлення боржника про вчинений виконавчий напис.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Grjadov A, *Dokazatel'stvennaja sila notarial'nogo akta v prave Rossii i Francii (sravnitel'no-pravovoe issledovanie)* (Infotropik Media 2012) (in Russian).
2. Komarov V ta Barankova V, *Notariat v Ukraini* (Pravo 2011) (in Ukrainian).

Edited books

3. Snidevych O, 'Vykonavcha syła notarialnoho akta' v Fursa S (red), *Teoriia notarialnoho protsesu* (Alerta, Tsentr uchbovoi literatury 2012) (in Ukrainian).
4. Fursa S (red), *Teoriia notarialnoho protsesu* (Alerta, Tsentr uchbovoi literatury 2012) (in Ukrainian).

Encyclopedias

5. Cornu G (réd), *Vocabulaire juridique* (Quadrige 2007) (in French).
6. *Yurydychna entsyklopediia, t 6* (Ukrainska entsyklopediia 2004) (in Ukrainian).

Journal articles

7. Cherevatenko I, 'Notarialnyi akt-dokument v notarialnomu protsesi' (2009) 12 *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* 100 (in Ukrainian).
8. Diakovych M, 'Notarialnyi akt yak instrument okhorony (zakhystu) prav ta zakonnykh interesiv uchasnykiv tsyvilnykh pravovidnosyn' (2013) 9 *Biuletyn Ministerstva yustytzii Ukrainy* 20 (in Ukrainian).
9. Komarov V ta Barankova V, 'Problemy latynskoho notariatu: ukrainskyi dosvid normoutvorennia' (2007) 1 *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy* 129 (in Ukrainian).

Theses

10. Mandiuk O, 'Indyvidualni administratyvni akty: teoriia ta praktyka zastosuvannia' (dys kand uiryd nauk, 2017) (in Ukrainian).
11. Melnyk I, 'Pravove rehuliuвання notarialnoho provadzhenia shchodo oprotestuvannia vekselia' (dys kand uiryd nauk, 2008) (in Ukrainian).
12. Jahin F, 'Dejstvie administrativno – pravovyh aktov' (dis kand jurid nauk, 2004) (in Russian).

Oleksandr Snidevych

THEORETICAL PROBLEMS OF VALIDITY OF NOTARIAL DEED
IN THE DOCTRINE OF NOTARIAL PROCESS IN UKRAINE

ABSTRACT. Nevertheless of the fact of the conceptual apparatus of the science of the notaries process is already largely formed, some scientific provisions remain outside the proper attention of scholars. These can be considered the theoretical provisions on the notary's deed and it's a validity. Today, domestic science has not developed common approaches to understanding certain provisions of the validity of notary's deeds, but also has not proposed appropriate definitions of these concepts, which would be the subject of further scientific discussions.

The purpose of the article is to generalize the legal problems that exist in the legal doctrine of the notary's process of Ukraine in relation to the validity of a notary's deed, to develop a holistic view of the validity of a notaries act as a category of notaries process. The available vision if the further solution is existing problems in science.

It is established that the domestic doctrine of the notary's process does not provide a definition of "validity", "probative force" and "executive force" of a notaries deed. The validity of a notaries deed in science is considered through its manifestations – probative and executive force. This understanding of the validity seems limited. The validity of a notary's deed as a kind of legal act is also characterized by its limits and

Олександр Снідевич

is not permanent. The study of the scope of validity of notary's deeds depending on the dynamics of the legal relationship looks promising.

The author concludes that the validity of a notary's deed should be understood as the property of a notaries deed to act, its legal significance in legal relations, the ability to generate legal consequences in the form of emergence, change and termination of legal relations, and the place of a notaries deed in other legal acts. The proposal to legislate the provision on the impossibility of contesting notarized transactions or documents by witness testimony should be implemented in the legislation together with the improvement of the procedure for recording notary's acts. In connection with the independent delineation of the procedures for registration of rights and facts in specially created registers, it seems appropriate to distinguish the independent manifestation of the validity of a notaries deed – its registration force.

KEYWORDS: notaries deed; validity of a notaries deed; probative force of a notaries deed; executive force of a notaries deed; registration force of a notaries deed; limits of validity of the notaries deed.